

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2025

tijdvak 1

maatschappijkunde CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Politiek en beleid

1 D

2 **maximumscore 1**
de (mede)wetgevende taak

3 A

4 D

5 **maximumscore 2**

- Dit past bij de samenbindende rol 1
- want (voorbeelden van een juiste uitleg): 1
 - alleen een onpartijdige koning verbindt Nederlanders met verschillende (maatschappelijke en) politieke opvattingen.
 - veel burgers zullen zich niet met de koning verbonden voelen als deze door het uitbrengen van zijn stem laat blijken partijdig te zijn.
 - een koning die gaat stemmen wekt de indruk er niet in gelijke mate voor alle Nederlanders te zijn.
 - bij de samenbindende rol hoort dat de koning onpartijdig is.

Opmerking

Ook goed rekenen: de vertegenwoordigende rol en een juiste uitleg dat de keuze van de koning om geen gebruik te maken van het stemrecht past bij deze rol.

6 **maximumscore 2**

1 = wel
2 = wel
3 = niet
4 = niet

indien vier antwoorden juist 2
indien drie of twee antwoorden juist 1
indien minder dan twee antwoorden juist 0

7 **maximumscore 2**

- Zembla heeft de agendafunctie vervuld, 1
- want uit tekst 4 blijkt dat Kamerleden naar aanleiding van de uitzending van Zembla (46) vragen in de Tweede Kamer hebben gesteld. 1

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 2	
	De politieke stroming is: de liberale stroming / het liberalisme.	1
	- Het uitgangspunt dat te herkennen is: - economische vrijheid / particulier initiatief / de vrijheid om te ondernemen / ruimte voor de vrije markt / minder overheidsinvloeden	1
9	D	
10	B	
11	maximumscore 2	
	1 = onjuist	
	2 = juist	
	3 = onjuist	
	4 = onjuist	
	indien vier antwoorden juist	2
	indien drie of twee antwoorden juist	1
	indien minder dan twee antwoorden juist	0
12	maximumscore 2	
	Ander kenmerk: belangengroepen proberen de politieke besluitvorming te beïnvloeden / oefenen druk uit op de politieke besluitvorming.	1
	De ANWB voldoet daaraan, want in tekst 8 staat dat de ANWB regelmatig bij de politiek aandringt om de aangekondigde accijnsverhoging niet door te laten gaan.	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2

- De plicht: informatieplicht 1
- Een zin uit tekst 9: 1
- “Landbouwminister Piet Adema erkent dat hij de Tweede Kamer beter op de hoogte had moeten houden van de gang van zaken rondom de strengere mestregels waar Nederland van de Europese Commissie aan moet voldoen.”
- “Hij had een ‘aanvullend signaal’ moeten geven over de zorgen die daarover leefden in Brussel, vindt hij achteraf.”

Opmerking

Het scorepunt voor het citaat mag alleen worden toegekend als ook de informatieplicht is genoemd.

14 B

Criminaliteit en rechtsstaat

15 D

16 maximumscore 1

Met de aangeleerd-gedragstheorie, want het jongetje heeft het criminele gedrag/stelen van zijn ouders aangeleerd.

Opmerking

Ook goed rekenen: een uitleg dat met de rationele-keuzetheorie op basis van tekst 11 te verklaren is dat het jongetje parfum heeft gestolen, mits uit het antwoord een afweging van kosten en baten blijkt.

17 C

18 D

19 maximumscore 2

- 1 De wet bepaalt welke straf maximaal mag worden gegeven. 1
- 2 Iedereen wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld door de rechter is vastgesteld. Bij gebrek aan bewijs volgt vrijspraak. 1

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als het uitgangspunt in zijn geheel kloppend is gemaakt.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

- De Rotterdamse aanpak is repressief, want (voorbeelden van een juist antwoord): 1
 - Rotterdam deelt boetes uit nadat de bestuurders de strafbare feiten hebben gepleegd.
 - Rotterdam pakt verkeershufters steeds harder aan.
- De Rotterdamse aanpak heeft een preventieve werking, want (voorbeelden van een juist antwoord): 1
 - de controles zorgen ervoor dat er minder strafbare feiten in het verkeer worden gepleegd.
 - bestuurders bellen elkaar om vanwege de controles niet meer naar Rotterdam te komen.

21 maximumscore 1

Uit tekst 13 blijkt dat criminaliteit relatief is, omdat majesteitsschennis voor 2020 strafbaar was in Nederland en vanaf 2020 majesteitsschennis niet meer als strafbaar in de wet staat.

22 B

23 maximumscore 2

- 1 Het doel preventie/afschrikking, want (voorbeeld van een juist antwoord): in tekst 14 staat dat vaders door de contacten met hun kinderen (die ze op de vadervleugel goed kunnen onderhouden) na hun straf minder snel de fout ingaan. 1
- 2 Het doel heropvoeding/resocialisatie, want (voorbeeld van een juist antwoord): in tekst 14 staat dat vaders door de contacten met hun kinderen (die ze op de vadervleugel goed kunnen onderhouden) leren hoe belangrijk hun gezin en leven buiten de gevangenis is. 1

Vraag	Antwoord	Scores
24	maximumscore 2 1 = onjuist 2 = juist 3 = onjuist 4 = juist indien vier antwoorden juist indien drie of twee antwoorden juist indien minder dan twee antwoorden juist	2 1 0
25	A	
26	maximumscore 1 Tabel 2 geeft geen volledig beeld, omdat (juiste antwoorden zijn): – niet alle personen aangifte (bij de politie) doen van openlijk geweld. – niet alle gevallen van openlijk geweld tegen een persoon ter kennis van de politie komen.	
27	maximumscore 1 1 = juist 2 = onjuist <i>Opmerking</i> <i>Het scorepunt alleen toekennen als beide antwoorden juist zijn.</i>	
28	D	
29	maximumscore 1 Uit tekst 15 blijkt: immateriële gevolgen, want de school is geschrokken van het incident / maakte zich zorgen over de veiligheid van de leerlingen/medewerkers.	
30	D	
31	maximumscore 1 nummer 1, 4 en 5 <i>Opmerking</i> <i>Het scorepunt alleen toekennen als alle drie de nummers (als enige) juist zijn.</i>	
32	E	
33	B	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Analyse maatschappelijk vraagstuk: vapende jongeren

34 maximumscore 4

- Kenmerk: het vraagstuk kan door middel van gezamenlijke actie of door optreden van de overheid worden aangepakt/opgelost. 1
- Dit blijkt uit tekst 1, want (een van de volgende): 1
 - uit tekst 1 blijkt dat het ministerie van Volksgezondheid bezig is met een wet die de totale online verkoop van tabak moet verbieden (r. 32-34).
 - de overheid heeft al maatregelen genomen (ook al blijken die onvoldoende) want wegwerpvapes mogen al niet aan minderjarigen worden verkocht (r. 3-5).
- Kenmerk: het vraagstuk krijgt de aandacht van de media (en het krijgt daardoor de aandacht van de publieke opinie en de overheid). / een groep mensen of een organisatie brengt het vraagstuk onder de aandacht van de media. 1
- Dit blijkt uit tekst 1, want (een van de volgende): 1
 - NOS Stories heeft een onderzoek gedaan naar vapende jongeren (r. 1-5; r. 7). (NOS Stories heeft dus (veel) aandacht besteed aan het vraagstuk vapende jongeren).
 - De NOS heeft dit artikel over vapende jongeren op hun website geplaatst (en dus aandacht besteed aan het vraagstuk).

Opmerking

Voor een uitleg mag alleen een scorepunt worden toegekend als het gekoppeld is aan het juiste kenmerk.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

35 maximumscore 2

- De controle- of waakhondfunctie houdt in dat de media politieke en maatschappelijke misstanden aan de kaak stellen / kritisch onderzoek doen naar het (uitgevoerde of beloofde) beleid van de overheid. 1
- NOS Stories heeft deze functie vervuld, want NOS Stories heeft een onderzoek gedaan waaruit blijkt dat het voor minderjarigen zeer gemakkelijk is om aan (wegwerp)vapes te komen, hoewel deze niet aan hen mogen worden verkocht. (NOS Stories heeft met dit onderzoek dus een misstand in het beleid van de overheid aan de kaak gesteld.) 1

36 maximumscore 2

- Betrokkene(n) 1: fabrikanten van vloeistoffen voor e-sigaretten en vapes
Belang van deze betrokkene(n): (drie maanden langer) e-sigaretten/vapes met smaakjes verkopen (aan jongeren) / de kans krijgen hun producten aan te passen (aan de nieuwe regels) / winst maken
- of
- Betrokkene(n) 1: (volwassen) rokers die met vapes (met niet-tabakssmaakjes) als hulpmiddel willen stoppen met roken (van gewone sigaretten)
Belang van deze betrokkene(n): (drie maanden langer) e-sigaretten/vapes met smaakjes kunnen kopen
- Betrokkene(n) 2: KWF Kankerbestrijding / de Hartstichting / het Longfonds
Tegengesteld belang van deze betrokkene(n): (zo snel als mogelijk) geen vapes/e-sigaretten met smaakjes meer verkopen (aan jongeren) / het bereiken van een rookvrije generatie / het voorkomen van nicotineverslaving/vape-gebruik onder jongeren
- betrokkene(n) 1 en bijbehorend belang 1
- betrokkene(n) 2 en bijbehorend tegengesteld belang 1

37 D

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

38 maximumscore 2

Twee van de volgende:

- Afbeelding 1 kan de informatieve functie vervullen, want (voorbeeld van een juist antwoord) afbeelding 1 brengt de informatie over dat vaperen extra dodelijk/gevaarlijk (voor de gezondheid) is.
- Afbeelding 1 kan de socialiserende functie vervullen, want in afbeelding 1 wordt (op een grappige manier) de boodschap/norm overgebracht dat vaperen heel gevaarlijk/onverstandig (voor de gezondheid) / (extra) dodelijk is. / want jongeren die deze afbeelding zien, kunnen door deze boodschap beïnvloed worden en de norm overnemen dat het niet verstandig is om te vaperen (en dus niet gaan vaperen).
- Afbeelding 1 kan de meningsvormende functie vervullen, want na het zien van afbeelding 1 kan iemand die niet wist of vond dat vaperen grote risico's voor jongeren met zich meebrengt, hierover van mening veranderen / een mening over vaperen gaan vormen.

per juiste functie met uitleg

1

39 D

40 B

41 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat alleen de jongeren waarvan het referentiekader (de normen/waarden/ervaring/kennis) aansluit bij het (gaan) vaperen, beïnvloed zullen worden door de video's waarin bekende influencers vaperen en (eerder) zullen gaan vaperen of vaperen normaal/goed zullen gaan vinden.

Voorbeeld van een juist antwoord:

TikTok-video's van bekende influencers die aan het vaperen zijn, zullen volgens de theorie van de selectieve perceptie niet op alle jongeren invloed hebben, maar alleen op de jongeren waarvan het referentiekader aansluit bij het (gaan) vaperen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

42 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een argument dat past bij het standpunt van de kandidaat. 1
- een waarde, die is geformuleerd als een waarde, die past bij het argument. 1

Voorbeelden van juiste antwoorden:

Ja, ik vind dat TikTok-influencers mogen vaperen in hun video's.

- Mijn argument hiervoor is dat influencers op hun eigen TikTok-account moeten kunnen doen wat zij willen. Het is niet verboden dat zij zelf vaperen. / dat de jongeren die naar de TikTok-account van influencers kijken, zelf bepalen of zij wel of niet gaan vaperen.
- De waarde die bij mijn argument past is: vrijheid / eigen verantwoordelijkheid.

of

Nee, ik vind dat TikTok-influencers **niet** mogen vaperen in hun video's.

- Mijn argument hiervoor is dat influencers minderjarige jongeren niet mogen aanzetten tot ongezond gedrag.
- De waarde die bij mijn argument past is: gezondheid.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 23 mei te accorderen.

Ook na 23 mei kunt u nog tot en met 11 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	bron: noordhollandsdagblad.nl van 26 september 2023
tekst 2	bron: de-wolden.nieuws.nl van 29 juni 2023
tekst 3	bron: nu.nl van 28 februari 2023
tekst 4	bron: bnnvara.nl van 29 juni 2023
tekst 5	bron: ad.nl van 22 april 2023
tekst 6	bron: rtlnieuws.nl van 25 november 2023
tekst 7	bron: volkskrant.nl van 31 mei 2022
tekst 8	bron: anwb.nl van 18 september 2023
tekst 9	bron: omropfryslan.nl van 24 januari 2023
tekst 10	bron: nos.nl van 17 juli 2023
tekst 11	bron: hartvanwaddinxveen.nl van 30 november 2023
tekst 12	bron: nos.nl van 26 augustus 2023
tekst 13	bron: rtlnieuws.nl van 21 september 2022
tekst 14	bron: dekrantnieuws.nl van 10 november 2023
tabel 1	bron: Jaarverslag 2022 Halt
tabel 2	bron: Stichting Cito op basis van opendata.cbs.nl (maart 2024)
tekst 15	bron: rtvutrecht.nl van 25 mei 2023
tekst 16	bron: rtlnieuws.nl van 10 januari 2023
tekst 17	bron: tvschijndel.nl van 16 januari 2024
bijlage	
tekst 1	bron: nos.nl van 6 juli 2022
tekst 2	bron: nos.nl van 26 juni 2023
afbeelding 1	bron: lokocartoons.nl
tekst 3	bron: trajectum.hu.nl van 20 maart 2023